Филозофски факултет у Новом Саду
Библиотека

РАДОСЛАВЉЕВО ЈЕВАНЂЕЉЕ

ауторка електронске изложбе: Дејана Бурзан

Нови Сад, 24. мај 2023.

Упознај једну књигу

Дан преподобних отаца Ћирила и Методија, учитеља и просветитеља словенских, обележавамо деветнаести пут овом традиционалном изложбом. Упознајте стари српски писани споменик *Радослављево јеванђеље*.

Радослављево јеванђеље / уредник издања Ђорђе Трифуновић ; поговор Ирена Шпадијер ; рукопис Јеванђеља је снимио Славољуб Матејић. - Београд : Народна библиотека Србије : Народна банка Југославије, Завод за израду новчаница и кованог новца ; Санкт-Петербург : Руска национална библиотека, 2001 (Београд : Завод за израду новчаница и кованог новца). - 1 књ. (разл. паг.) : факс. ; 44 cm. - (Библиотека Светилник : фототипија старог српског рукописног наслеђа ; књ. 1)

Примерак у платну број 134, налази се у фонду Семинарске библиотеке Одсека за српску књижевност.

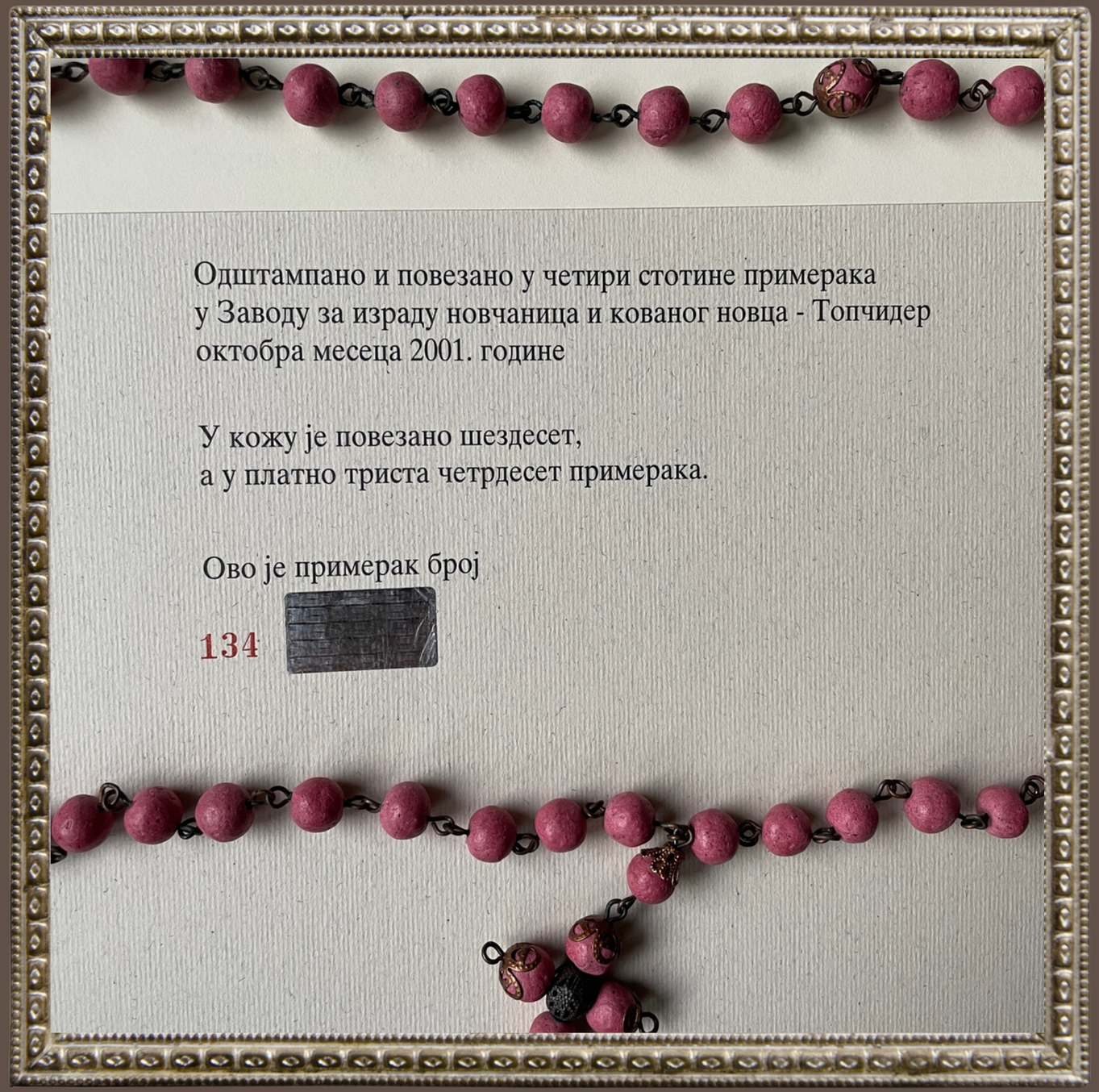

Одштампано и повезано у четири стотине примерака
у Заводу за израду новчаница и кованог новца - Топчидер
октобра месеца 2001. године

У кожу је повезано шездесет,
а у платно триста четрдесет примерака.

Ово је примерак број

134

Ово монументално Четворојеванђеље настало је у Србији крајем треће деценије 15. века, а археографском анализом констатовано је да је имало преко 280 листова великог формата. чува се у рукописној збирци Руске националне библиотеке у Санкт-Петербургу под сигнатуром F. I. N 591.

https://youtu.be/FMNl3Dk3JPA

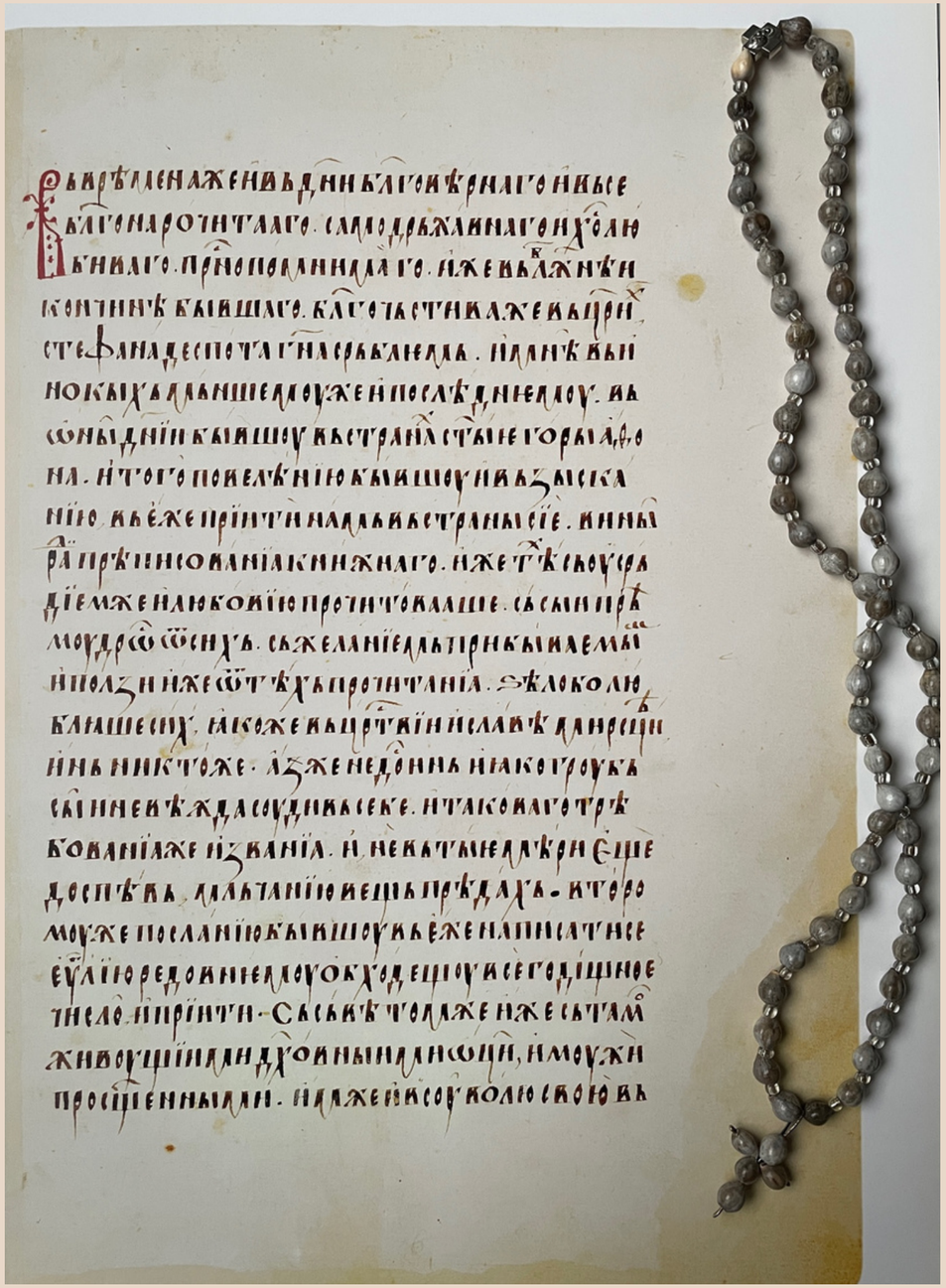

РАДОСЛАВЉЕВО ЈЕВАНЂЕЉЕ

Дванаест сачуваних листова једног српског средњовековног рукописа сведоче о његовој вредности и лепоти. Разоткривају причу отргнуту од заборава прохујалих времена која повезује судбине једног деспота, писара, сликара и наручиоца овог вредног кодекса, а касније и колекционара православних старина.

Рукопис је у стручној литератури познат по следећим именима:

Радослављево јенђеље (по сликару)

Лењинградско српско јеванђеље (по месту где се чува)

Јеванђеље духовника Висариона (по наручиоцу)

Четворојеванђеље Инока из Далше (по писару)

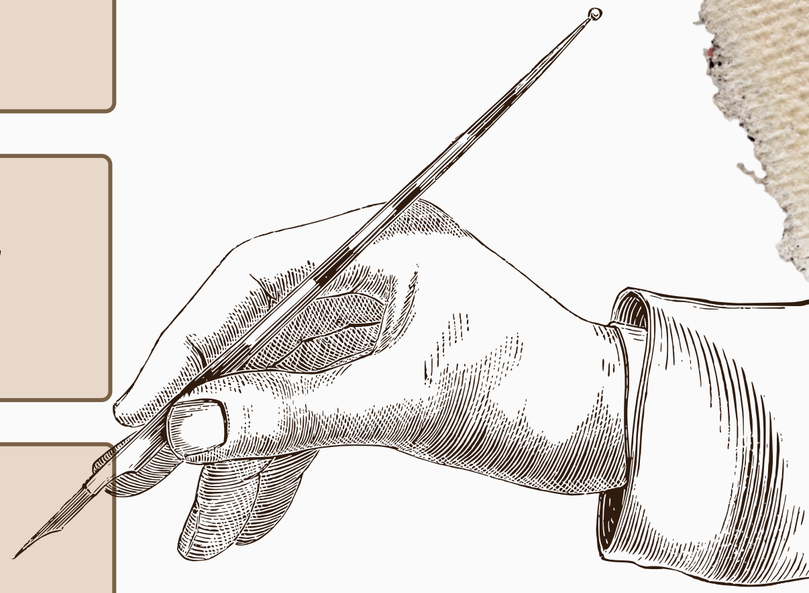

Радослављево јеванђеље је доспело у данашњу Руску националну библиотеку са делом заосавштине епископа Порфирија Успенског (1804-1885) који га је донео са Свете Горе. Овај знаменити колекционар православних старина је приликом свог првог боравка на Атосу, од 8. до 24. октобра 1845. године, био у манастиру Светога Павла где је нашао богато украшено четворојеванђеље. Извукао је из њега листове за које је проценио да су најдрагоценији и однео их са собом.

Ових 12 листова је владика изложио на Археолошкој изложби у Кијеву, 2-21. августа 1874. године, заједно са Вукановим јеванђељем и једним листом Мирослављевој јеванђеља. Пошто је видео ове споменике српске писмености Стојан Новаковић је написао извештај министру просвете и црквених дела. Описао је ове рукописе у одељку под насловом Запис из јеванђеља писана по смрти деспота Стефана. Захваљујући њему је споменик постао познат научној јавности. Запазио је да садашњи положај минијатура није првобитан. Први је издао сва три записа: запис сликара, цео запис писара и белешку из нешто каснијег времена.

Илларион Руварац је
први датирао
Радослављево јеванђеље
годином 1429. што је
остала важећа година.

Аутори овог Четворојеванђеља биле су две изузетно обдарене и занимљиве личности које су свака на свој начин обележиле XV век у српској деспотовини. То су били илуминатор, сликар Радослав и Светогорац, монах из Далше. Он је био један од значајних писара и писаца из књижевног круга деспота Стефана Лазаревића.

Ђорђе Сп. Радојичић је први превео Запис на савремени језик и његовог писца назвао Инок из Далше. Име је добио по реци Далши у источној Србији на којој се налазио манастир који је овај писар подигао.

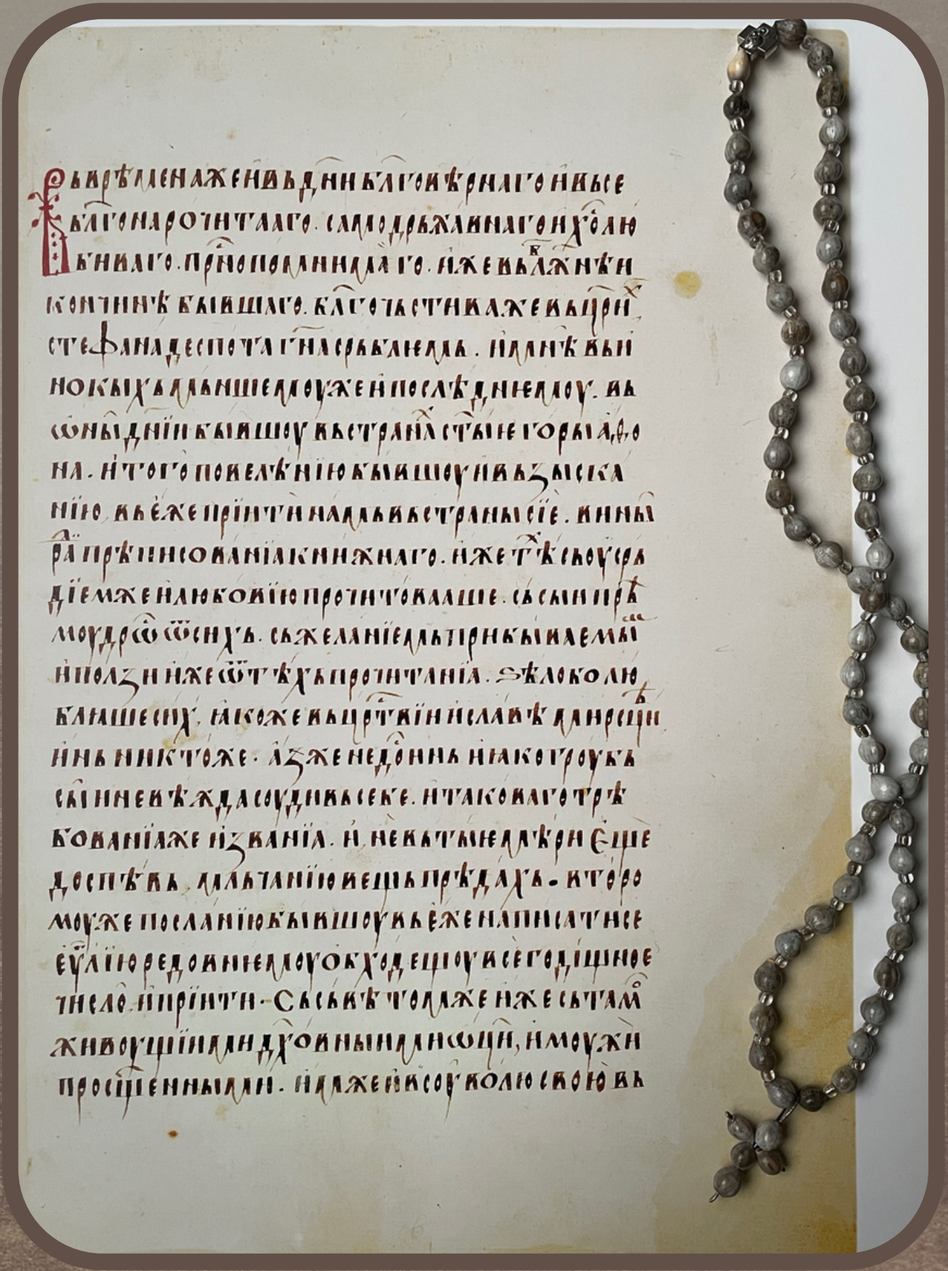

Споменик је рађен на хартији са воденим знаком једнорог. Водени знак (жиг) је специјални отисак на хартији који се употребљава у одређене сврхе.

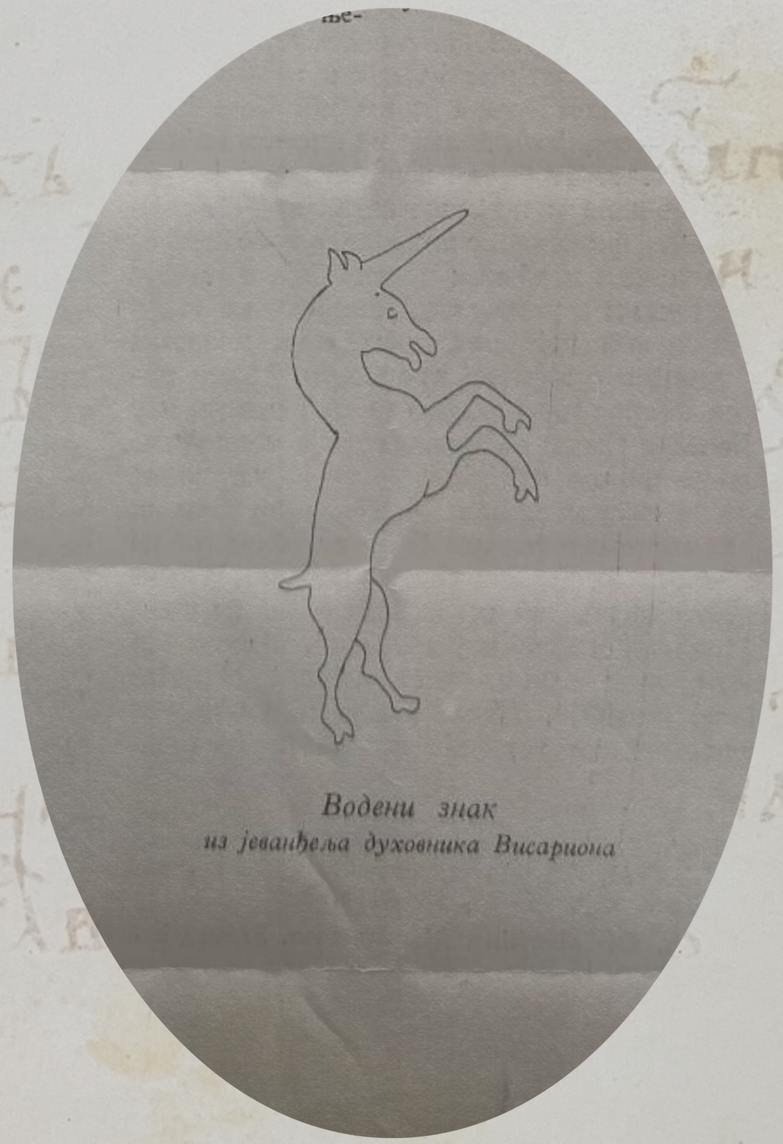

Водени знак
из јеванђеља духовника Висариона

ЈЕВАНЂЕЛИСТ МАТЕЈ СА ПРЕМУДРОШЋУ

ЈЕВАНЂЕЛИСТ МАРКО СА ПРЕМУДРОШЋУ

ЈЕВАНЂЕЛИСТ ЛУКА СА ПРЕМУДРОШЋУ
У ВИДУ ДЕВОЈКЕ

ЈЕВАНЂЕЛИСТ ЈОВАН БОГОСЛОВ
СА ПРЕМУДРОШЋУ

Испод слике јеванђелисте Јована Богослова налази се запис сликара Радослава исписан златом.

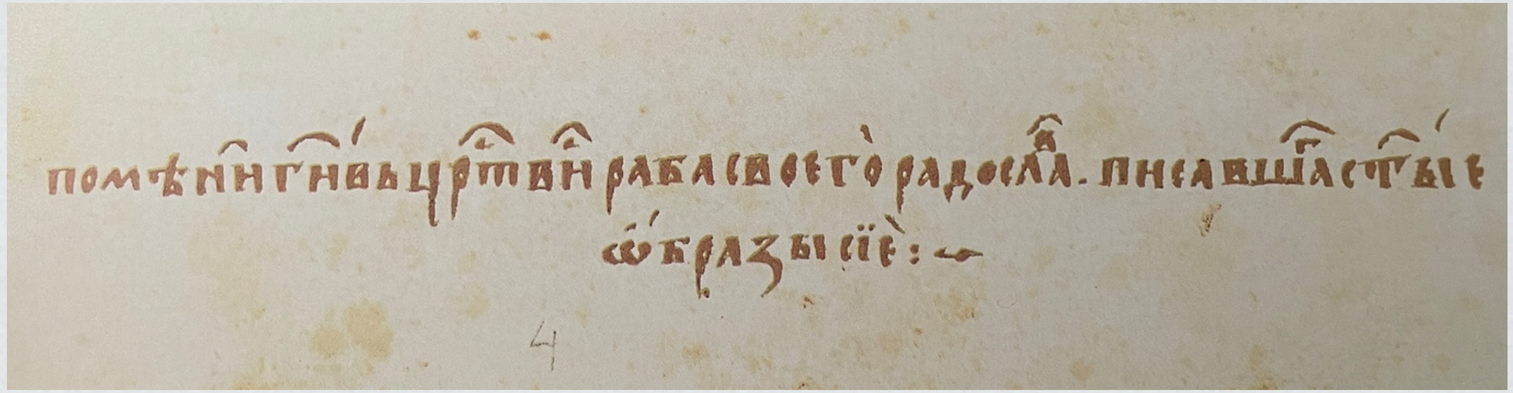

На петом листу је почетак Јеванђеља по Јовану на српскословенском језику исписан лепим калиграфским полууставним писмом, мрким мастилом. Изнад тога је богато декорисана правоугаона заставица са златном основом. Иницијал је веома раскошан и заузима по висини пет редова текста.

Запис Инока из Далше је ремек-дело свога жанра и заснован је на аутобиографском казивању. То је вредно сведочанство о настајању саме књиге, о начину рада и судбини средњовековних писара. Такође је и важан документ о историјским збивањима у Србији у 15. веку.

Испод записа Инока из Далше, на листу 12а, налази се каснији запис
можда из XVI века) дароваоца овог рукописа манастиру Светога Павла:

✠ азь мн(о)гогрѣшнїи и нѣд(о)с(т)оины рабь с(ве)т(а)го великом(ꙋ)ч(е)н(и)ка
побѣдоносца х(ри)с(то)ва гѡр(ь)гїа доиче и съ чеди своими маркомь и
мадтеемъ и їаковомь съ великим(ь) ꙋсрьдїем(ь) приложисмо сїю с(ве)тꙋ кныгꙋ
тетраїеѵ(аг)г(е)лъ н(а)мастїрꙋ с(ве)т(а)го павла иж[е] вь посте просїавшаг(о)
храмꙋ с(ве)т(а)го вел(и)ком(ꙋ)ч(е)н(и)ка х(ри)с(то)ва гѡр(ь)гїа ѡци с(ве)ты да
б(ог)ь наꙋчи(ть) за сїе малоѥ приношенїе да бл(аго)с(ло)вите:-

О уметничким и књижевним дометима овог споменика, времену када је написан и где се користио, о судбини овог рукописа, месту где се данас чува и резултатима истраживања сазнајте у емисији Редакције за науку и образовање РТС-а на њиховом каналу.

https://youtu.be/S32L2SRH5Ys

А и ово молим и говорим - сачувати књигу ову од мрачења, и свенућног капања, и нагоревања, и уљаног од кандила изливања... и опет говорим - сачувајте, јер се зело потрудих, немоћан будући!

Инок од Далше, свестан свог рада, тражи поштовање за свој труд и за своје дело.

БИБЛИОГРАФИЈА

Antologija stare srpske književnosti : (XI-XVIII veka) / izbor, prevodi i objašnjenja Đorđa Sp. Radojičića. - Beograd : Nolit, 1960

Град Вишесав и Видинска област / од Ст. Новаковића.
У: Годишњица Николе Чупића. - ISSN 1450-6416. - Књ. 5 (1883), стр. 141-164.

Деспот Стефан Лазаревић : књижевни радови / приредио Ђорђе Трифуновић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1979.

Доситеј Мојсије : књижевни радник XV века / Владимир Ћоровић.
У: Зборник Матице српске за књижевност и језик. - ISSN 0543-1220. - Књ. 12, св. 2 (1964), стр. 197-204.

Живот као путовање у запису Инока из Далше / Наташа М. Половина.
У: Лицеум (Крагујевац). - ISSN 1451-1444. - Год. 22, бр. 16 (2016), стр. 121-132.

Запис инока из Далше : (функционалностилска обележја жанра) / Наташа Ж. Драгин.
У: Теме језикословне у србистици кроз дијахронију и синхронију / уредници Јасмина Дражић, Исидора Бјелаковић, Дејан Средојевић. - Нови Сад : Филозофски факултет, 2016. - ISBN 978-86-6065-378-1. - Стр. 173-187.

Инок из Далше или О генези српске аутобиографије / Радмила Маринковић.
У: Светородна господа српска / Радмила Маринковић. - Београд : Друштво за српски језик и књижевност Србије, 2007. - (Библиотека Књижевност и језик ; књ. 15). - ISBN 978-86-84885-14-4. - Стр. 403-434.

Инок из Далше и Радослављево јеванђеље / Гордана Јовановић.
У: Научни скуп Манастир Каленић - у сусрет шестој стогодишњици, Каленић, 5-6. октобар 2008. године / уредник Јованка Калић. - Београд : САНУ, Одељење историјских наука ; Крагујевац : Епархија шумадијска, 2009. - Стр. 161-168.

Историја старе српске књижевности / Димитрије Богдановић. - Београд : Српска књижевна задруга, 1980.

Језик књижевности и књижевни језик : на основу српског писаног наслеђа из старијих епоха / Ирена Грицкат.
У: Јужнословенски филолог. - ISSN 0350-185X. - Књ. 28, св. 1/2 (1969), стр. [1]-35.

Ко је Инок из Далше, хиландарски писар прве половине XV века / Љупка Васиљев.
У: Међународни научни скуп Осам векова Хиландара, историја, духовни живот, књижевност, уметност и архитектура, октобар 1998 / уредник Војислав Кораћ. - Београд : САНУ, 2000. - (Научни скупови ; књ. 95. Одељење историјских наука ; књ. 27). - ISBN 86-7025-299-6. - Стр. 400-402, [10] стр. с таблама, [1] лист с таблом.

Непознати рукописи Инока из Далше / Љупка Васиљев.
У: Проучавање средњовековних јужнословенских рукописа / уредник Павле Ивић. - Београд : САНУ, 1995. - Стр. 463-468.

О Кучајинским манастирима по записима / И. Руварац.
У: Старинар. - ISSN 0350-0241. - Год. 6, св. 2 (1. јун 1889), стр. 33-44.

Обнављање књижевног језика уочи пропасти српских земаља / Биљана Јовановић.
У: О кнезу Лазару / уредници Иван Божић, Војислав Ј. Ђурић. - Београд : Филозофски факултет ; Крушевац : Народни музеј Крушевац, 1975. - Стр. 278-287.

Осврт на старо српско писано наслеђе / Биљана Јовановић-Стипчевић.
У: Археографски прилози (Штампано изд.). - ISSN 0351-2819. - Св. 20 (1998), стр. 237-250.

Поетски израз и писари моравског периода / Биљана Стипчевић.
У: Библиотекар (Београд). - ISSN 0006-1816. - Год. 20, св. 5 (1968), стр. 461-481.

С археолошке изложбе у Кијеву : 2-21 авг. 1874. / белешке Стојана Новаковића. - У Београду : Државна штампарија, 1874.

Сликар Радослав и фреске Каленића / Војислав Ј. Ђурић.
У: Зограф. - ISSN 0350-1361. - 2 (1967), стр. [22]-29.

Српска књижевност у средњем веку / Милан Кашанин. - Београд : Просвета, 1975.

Српске средњовековне минијатуре / Јованка Максимовић. - Београд : Просвета, 1983.

Stare srpske minijature / Svetozar Radojčić. - Beograd : Naučna knjiga, 1950.

Стари српски записи и натписи. Књ. I-VI / скупио их и средио Љубомир Стојановић ; [књигу I приредио С. Ћирковић, књиге II-VI приредила Луција Церниħ]. - Београд : Српска академија наука и уметности : Народна библиотека Србије ; Нови Сад : Матица српска, 1982-1988.

Старо српско сликарство / Светозар Радојчић. - Београд : Нолит, 1966

Творци и дела старе српске књижевности / Ђорђе Сп. Радојичић. - Титоград : Графички завод, 1963.